

Nil nocere

Nincs Magyarországnak kormány szintű informatikai koncepciója. Mint már 1971 óta, munkacsoportok, kutatói műhelyek, lobbisták, politikusok és köztisztviselők hada sűrű-forog, felfedez, alkot, véleményez – és pénzt vesz fel.

De vajon tényleg nagy baj-e, hogy nincs ilyen koncepció? Baj-e, hogy nincs mindenáron orvoslás és orvosság? Baj-e, hogy közös diagnózis híján a doktorok nem jutnak egyetértésre az alkalmazandó terápiára nézve sem. Baj-e, ha – miközben egyikük flogiszton-hiányt másikuk lúdvérc-rontást kiált – sem a nadálykúrát, sem az érvágást nem alkalmazzák, miközben az elkényeztetett beteg fiú maga titokban biztos, hogy nem is beteg, csak kényeztetésre, figyelemre, no meg egy kis cookie-ra, táppénzre vágyik. Egy oldalról biztosan nem baj. Ha már lenne koncepció, nem lehetne – sok pénzért – csinálni.

Furcsa dolog ez az informatika. Fennállásának első két évtizede alatt sem sikerült igazából fel-, és megfogni, a statisztikusok kezéből kicsúszni látszott, sőt helyenként kisiklani igyekezett; hja a megfigyelés, mérés a korlátozás, szabályozás veszélyével jár. Az iparág mindekori vezetői – a hadi-, és titokipari körök csendes de annál hatékonyabb támogatásával - mindig bizonygatták, mennyire egyedi jelenségről van szó. És tényleg, a szellemi munka gépesítése és gépiesítése valóban először került az emberi történelem napirendjére. Aztán hipp-hopp, egyszerre csak átalakult infokommunikációs, infotainment iparrá és még ki tudja milyen más – szavakká.

Furcsa dolog ez az információs társadalom. Ami már akkor hatalmas sajtót kapott, és száz évvel ezelőtt még csak Istennek kijáró nagybetűs megszólítást, így „Információs Társadalom”, amikor még sem az újságírók, sem a kutatók nem tudták mit tiszteljenek ezalatt. Cui prodest? – hangzik az ősi, a dolgok okára fényt derítő kérdés. Kinek az érdeke, hogy mindez így, sőt még így legyen? Tényleg Magyarország népességének célja az, hogy információs társadalomban éljen – legyen az akár egy rossz információs társadalom? Önérték-e, ha egy társadalom „információs”, jelentsen ez a kifejezés bármit? Értékesebb-e egy társadalom ha információs, még akkor is ha netán embertelen, az embereket elbutító, elszegényítő vagy népnyzó?

Nos, természetesen havonta jelennek meg újabb lapkák, újabb műszaki áttörések, az Interneten már nemcsak hokimeccset lehet nézni, hanem hokijegyet is lehet venni, és ahhoz hogy valakivel megismerkedhessek vagy valakivel összevesszek, már nem szükséges személyesen találkoznom vele és nagy bizniszt és nagy forcsönöket (fortune) lehet csinálniuk azoknak, akik a dolog élén járnak és elég nagyok. De mi változott a dolgok lényegét illetően? Mi változott abban, hogy társadalmainkat a kapcsolati, a pénz, a tudás és más tőkék birtokosai uralják? Magyarországon az életszínvonal 2000-ben sem haladta meg jelentősen az 1989. évet és százezrek élnek a legszükségesebbek nélkül. Egyes számítások szerint a hidegháborút (is) elvesztett Magyarországnak a rendszerváltás során nemzeti vagyona nagyobb mértékben csökkent, mint a második világháborúban. A térségben több demográfiai/etnikai időzített bomba is ketyeg, nem beszélve a még sokkal nagyobb demográfiai bombákról. Miért kellene nekünk elfelejteni, hogy *ezek* a lényeges dolgok. És már régen kitalálták, és a nagy és gazdag országokban alkalmazzák is azokat a mérési módszereket, amelyekkel ezeket – egy bizonyos szinten - uralni lehet? Miért kellene nekünk informatikai koncepció, ha ezzel nem oldjuk meg az ország legégetőbb gondjait, ha nem azokat oldjuk meg? Miért kellene nekünk *ilyen* informatikai koncepció?

Az Európai Unió? De vajon mi mozgatja az Unió döntéshozóit? Kik ők? Hozzájárult-e az információs társadalom ideológiája Európa versenyképességének javításához az Egyesült Államokkal és Japánnal szemben? Hozzájárulhat-e egy informatikai koncepció ahhoz, hogy Magyarország népességének életszínvonala az európai rangsorban 2010-ben visszaemelkedjen oda, ahol mondjuk 60, esetleg 100 évvel ezelőtt volt? Még másképp szólva: nekünk, Magyarország népességének nem más, hanem olyan informatikai koncepció kell, amely *ezekkel* a kérdésekkel foglalkozik. Vagy a hasonló más nagy kérdésekkel. Továbbá, olyan kormánybiztos kell, amely képes szembenézni a feladat nagyságával.

Sőt, talán ha ezekre a valódi kérdésekre keresünk választ, kiderül, hogy 2001-ben már nem is *informatikai* koncepció kell, és nem is informatikai kormánybiztos. Ezek persze igen jók lettek volna 10-15 évvel ezelőtt, amikor valóban nagyot lehetett volna „dobni”. Az akkori kormányok hatalmával

élve jogrendszerünket, gazdaságunkat, gondolkodásunkat olyan irányban lehetett volna vinni, ahonnan, ha más nem, mai alkupozíciónk jobb lett volna.

Egy kormánybiztos helyett most már sok olyan *államférfi*, olyan kormányfő, olyan köztisztviselők kellene, aki az ország erősítése érdekében a közigazgatás és törvényhozás *minden terén* képesek *eszközként* felhasználni az informatikai eszközöket, az infokommunikációs ipart, az információgazdaságot, az információs forradalom egyre újabb eseményeit, jelenségeit és lehetőségeit, anélkül, hogy odafigyelnének arra, hogy eszközeik épp a felsoroltak. Ezek az államférfiak olyan embereket juttatnának döntési helyzetbe a törvényhozás, a közigazgatás kulcspozícióiban, akik a pénzügyek, a magyar gazdaság építése, a versenyszabályozás, a szabványügy, az egészségügy, a szociális ügyek, a honvédelem, a nemzetbiztonság terén és másutt, ki-ki a maga területén művészi módon élnek az informatika fejlődése által hetente nyújtott új lehetőségekkel a szabályozás, ellenőrzés, végrehajtás terén.

Az információs társadalom, *ahogy azt ma nekünk- az európaiaknak is - kínálják*, elsősorban létforma ahhoz, hogy meg-, és felvásároljuk az infokommunikációs ipar termékeit és ezek az iparágak gyorsuló ütemben növeljék profitjukat és növekedjenek. Az a szerep, amit a kormányzatnak ebben kínálnak, például „a társadalmi egyenlőtlenségek kezelése – information have-nots” a vásárlásképtelen vásárlók kieső keresletének pótlása adópénzekből, közoktatás címén a népesség fiatal korban megbarátkoztatása, értékrendjének befolyásolásával fogyasztóvá nevelése: Legyenek megvetettek azok, akik nem a legújabb techno után vágyakoznak, vagy nem elsősorban az után vágyakoznak, mert ők „lemaradók”, vagy egy régi terminussal: „maradiak”. „Fogadókészségünket” kívánják növelni, mint a hetvenes évek exportőrei, amikor a hazai alkalmazók, mi tagadás, bizony nem nagy lelkesedéssel vették át a munkájukat nehezítő ESZR eszközöket. Ne legyen szabályozás, állami ellensúly a multikkal szemben, legyen inkább „független szabályozó testület” - mondják. De mitől független és kinek a nem létező hatalmára fog támaszkodni ez a testület a másik oldalakon sorakozó nagyon is valós hatalmakkal szemben?

Lehetne másképp? Játsszunk el azzal a gondolattal, hogy igen. Mai korlátozott függetlenségünk talán megengedi, hogy gondolkozzunk azon, mi is kell nekünk. Ezerszer fontosabb a programnál a folyamat, amikor az ország iránt elkötelezett, a technikát ismerő, de nem lelkesülten technomán okos emberek, először megismerkedvén az ország valódi nagy kérdéseivel, valóban súlyos gondoljaival, az eszközöket, az eseményeket *e* gondok megoldására fordítják. Van persze olyan is, aki szerint a közérdek képviselője mai korunkban aberráns magatartás. De mégis, talán egyszer elég sokan lesznek ezek az okos emberek, hogy a dolgok menetét kedvezőbb irányba befolyásolják.

Pártjaink politizálási stílusa tényleg nem kedvez a valóban alkotó gondolkodásnak, a nemzeti érdek kutatásának szentelt műhelyek kialakulásának. Ha az egyik párt doktorai nádalyért szólnak – miért is ne, hiszen piócafarmerek pénzelik őket, a másik párt erre rögtön rámutat és Köpölyi dr. köpölyözését javallja. Kellene már egy határozott Semmelweis! Aztán kellenének sokan mások, akik közül egyesek vérnyomást mérnek, mások lázat, megteremtik a mi gyógyászatunk diagnosztikai alapját Talán egyszer majd megszületik egy füvészkönyv, majd egy gyógyszerkönyv. Megszületik a betegségek leírása – *horribile dictu* - szimptomák alapján. Persze a dolog aligha fog simán menni, a fejedelmek nyilván saját, immár számítógépeken dolgozó és Interneten kommunikáló alkímistáikhoz, a törzsfők saját sámánjaikhoz és béljósaikhoz ragaszkodnak. Sőt, esetleg lesz BNO (a Betegségek Nemzetközi Osztályozása), amit ugyan nem tudunk majd használni, mert egy afrikai patológuscsoport szerzett döntő befolyást az ENSZ égisze alatt történt elkészítésében, viszont alkalmazása exkommunikáció terhe alatt kötelező lesz. . Fontos észre és szívre venni, hogy az egységes európai statisztika nem Budapestnek, hanem Brüsszelnek készül, ahol más emberek, másféle döntést hoznak mások – jó esetben egész Európa - érdekében.

De az információs jövőből térjünk vissza a mához. Legyen akár külön informatikai koncepció *is* – persze, ha ezt Európa annyira szereti, meg részt kell venni a közös életben, hiszen ott komoly dolgokról is szó eshet – de mi *legalább itt* tudjuk, mert megértük, hogy információs társadalmat *építeni*, mint szocialista társadalmat is, bűvészinasi feladat. De soha ne felejtjük azt, amit a hatalom, pénz birtokában, egy hierarchia csúcsán vagy magasabb régiókban feledni oly könnyű, az államférfiak is legelső vezérelve kell legyen: Nil nocere!